

Asia: VN/21073/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksen tavoitteena on järjestää henkilömäärältään pienten viranomaisten tuki- ja hallinnolliset palvelut uudelleen niin, että viranomaisten itsenäistä asemaa ei vaaranneta eikä niiden tehtäväkenttää muuteta. Tavoitteena on koota 11 erityisviranomaisen operatiiviset hallintotehtävät yhteen ja vahvistaa niiden hallinnollista asiantuntijatukea, mikä vähentäisi päällekkäistä hallinnollista työtä ja vapauttaisi resursseja viranomaisten sisältötyöhön.

Olen lausunnessani hallituksen esitykseen laiksi vanhusasiavaltuutetusta kiinnittänyt huomioni siihen, että useille pienille erityisvaltuutetuille perustuva järjestelmä johtaa osaltaan suomalaisten perus- ja ihmisoikeustoimijoiden joukon hajanaisuuteen (OKV/2383/21/2020 3.12.2020). Oikeusministeriön hallinnonalan erityisvaltuutettujen kokoaminen yhteen virastoon ehdotetulla tavalla voi luoda pohjaa toiminnan sisällölliseen synergiaan, vaikka kyse onkin toiminnassaan itsenäisistä viranomaisista. Kannatettava on myös se esityksen mukainen tavoite, että erityisviranomaiset voisivat entistä enemmän keskittyä työssään ydintehtäviensä hoitoon.

Pidän itsenäisyyttä sekä riippumattomuutta niin toimeenpanovallasta kuin valvonnan kohteista olennaisena, jotta erillisviranomaiset voivat toimia uskottavasti. Erityisesti valvontaviranomaisen tehtäviä hoitavien viranomaisten eli tasa-arvo-, yhdenvertaisuus-, tietosuoja- ja tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnassa itsenäisyyden ja riippumattomuuden vaatimus korostuu.

Tietosuojavaltuutetun asemaa määrittelee Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU 2016/679), jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus. Asetuksen 52 artiklan mukaan valvontaviranomainen toimii täysin riippumattomasti hoitaessaan tehtäviään ja käyttäessään valtuuksiaan yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti.

Eduskunnan hallintovaliokunnalle ja perustuslakivaliokunnalle antamissani lausunnoissa, jotka koskivat hallituksen esitystä eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018), olen muun ohella kiinnittänyt huomiota siihen, että on tarvetta arvioida ja huolehtia tietosuojavaltuutetun ja tämän toimiston edellytyksistä ja voimavaroista toiminnallisesti riippumattomalla tavalla huolehtia sille säädettävistä tehtävistä tietosuoja-asetuksen 52 artiklan mukaisesti.

Nyt lausuttavana olevassa esityksessä painottuvat ne edut, joita organisaatiomallin muuttamisella on saavutettavissa. Samalla tietosuojaviranomaisen itsenäisyys ja riippumattomuus korostuisi. Lisäksi esityksen mukainen kaikkien erillisviranomaisten itsenäisyyden toteaminen lain tasolla ja oman viraston virkamiesten nimittämismenettelyn säätäminen selvästi viraston omaksi asiaksi korostavat näiden viranomaisten itsenäisyyttä ja riippumattomuutta, mikä on kannatettavaa.

Kunkin jäsenvaltion on yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan varmistettava, että jokaiseen valvontaviranomaiseen sovelletaan varainhoidon valvontaa, joka ei vaikuta sen riippumattomuuteen. Esityksen mukaan erityisviranomaisten tulosohjausprosessi säilyisi viranomaisen ja oikeusministeriön välisenä, eikä perustettava virasto siis kävisi yksiä yhteisiä tulosneuvotteluja ministeriön kanssa. Viranomaiset kävisivät edelleen kukin omat tulosneuvottelunsa tai -keskustelunsa. Apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen totesi 27.12.2021 antamassaan ratkaisussa (OKV/123/70/2020) muun muassa, että tietosuojavaltuutetulla Suomen ainoana kansallisena tietosuojalainsäädännön noudattamista valvovana viranomaisena on keskeinen merkitys tietosuojaperusoikeuden toteutumisessa. Tietosuojavaltuutetun resurssien turvaaminen riittävinä on tietosuojaperusoikeuden turvaamiseksi siten olennaista. Hän pyysi ratkaisussaan oikeusministeriötä arvioimaan, edellyttääkö tietosuojavaltuutetun riippumaton asema sitä, että valtuutetulle turvataan välittömämpi mahdollisuus tulla kuulluksi oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön välisessä valtuutetun resursseja koskevassa valmistelussa. Kaikkien erillisviranomaisten itsenäisyyttä saattaisi vahvistaa se, että budjettimenettely olisi niitä enemmän osallistava.

Kostama Outi
Oikeuskanslerinvirasto - Oikeuskansleri